

ПОЛЕМИКА

Ван Гог повторно во ДЛУМ

ЕФТИМ КЛЕТНИКОВ

Коле Манев се обидува да полемизира со мене во неговиот текст ДЛУМ и четириесетте "понижени"

("Дневник", 13 март). Но изгледа дека тој буквално ја сфатил полемиката како војна (од грчкиот збор полемос - војна), па брза веднаш да го сотре соговорникот со кого сака да полемизира, а со тоа, логично, да го уништи и предметот на разговорот. За волја на вистината, пак, овојпат од неговиот полемички замав не пострада соговорникот, но е столчен предметот на разговорот. Манев и овојпат покажува "волја на моќ" (Ниче), но не и "волја за смисла" (Фром). Тој едноставно тврди дека тој на кого му се обраќа со една крајно зазбивта, агресивна полемичност не се разбира, или поточно, "ништо не знае" од ликовната уметност. Со тоа природно самиот го исклучува дијалогот со една арбитрарност на "зналец" над "незналец". Но со тоа се исклучува и себе од него, бидејќи со овој текст јас ставам точка на мојот разговор со него за ликовната уметност, за денеска. И за утре! Тој измеша многу работи. Ме укорува за многу нешта. Најпрвин за тоа што одам кон хиндуизмот, а не се држам до Цепенков, кого, ете, ми го "открива". Сепак, фрагментот што го одбрал од приказната на нашиот преродбеник за волците, кучето и овчарот е крајно конфузно

Зошто „Ван Гог повторно во ДЛУМ“? Зашто се работи за исти мојив штио, особено во музикаш, се дефинира како „варијација на една тема“. Коле Манев може да најрави најор, ако сака, за да ја разбере параболата за нивно штио пројанање на врашаша, или за нивно штио исфрлање од ДЛУМ. Во секој случај, не верувам дека штио повторно би се јојавиле во ДЛУМ, сè додека штаа асоцијација е под знаков на овој распоред на ѕвездите под кој се наоѓа сега

вкомпониран во неговиот текст и нема ниту суштинска ниту поширока аналошка врска со предметот на мојот напис. Тој функционира само како некој вид автопроекција на Манев.

Во врска, пак, со тоа дали да се оди далеку (на пример до хиндуизмот на Далечниот Исток), или да се остане блиску (кај Цепенков на чардакот), мислам дека се потребни и едното и другото. Мене отсекогаш ми бил близок ставот на Елиот дека "уметникот сам ја избира традицијата" во светскиот простор и време на личности, учења, цивилизации и култури. Му благодарам на Манев за советот, но не можам целосно да го прифатам.

Ќе се вратам на ликовната уметност, без разлика што Коле Манев така беспоговорно го оспорува моето знаење од оваа област за да можат да разговарам со него како експерт. Немав цел, ниту просторот дозволува да се занимавам со, како што вели Манев, "зашеметувањето на историската развојна дејност и мисла"(?!). И уметникот на Алтамира, како и Ван Гог, Сезан и Гоген ги спомнав во прецизен контекст, иако во облик на параболата и метафора. Се осмелив, без дозвола на Коле, да ги комбинирам ликовното и литературното. Тој ги искривува работите. Претпоставувам намерно, бидејќи не мислам дека е толку навивен за да мисли дека не знам кога почнале да работат ликовните академии од денешен тип. Му благодарам за тоа

што ми откри дека и Леонардо да Винчи немал соодветно ликовно образование во таа смисла, како и дека и Рафаел, Караваџо, Гото ликовно се образувале во ателјеа, а некои од нив, како Вермеер, дури биле и самоуки! Сето тоа е точно. Точно е дека и Ел Греко пред да стаса во Толедо бил на академски ликовен престој кај Тицијан во Италија. Сево ова го знаев пред да ми го каже Коле Манев.

Тој инсистира на строга специјалност. Неговиот лукаво скриен поттекст е: ако си писател, што бараш во ликовната уметност. Во ред, но негодата е во тоа што сепак, за среќа, "специјалистичките теории" не се ниту поволни ниту многу од полза за уметноста. Тие се страшно тесногледни. Зарем е, на пример, архитектурата лишена од музиката, скулптурата и поезијата, а поезијата од сликарството, музиката, архитектурата, философијата и религијата? Телесната специјализација е карактеристична за современото индустриско производство на капитализмот, но духот на уметноста ѝ се граба нејзе. И уметникот што е негов спроводник! Тесноспецијалистичките погледи на Коле Манев малку ме збунуваат, но знам дека Бодлер, на пример, е креатор на модерната ликовна критика. Го откри и го исфрли во иднината генијот на Делакроа. Го откри и Вагнер. Валери ја напиша веројатно најубавата студија за Леонардо да Винчи во овој век, Емил Зола беше духовен татко и

теоретичар на импресионизмот и импресионистите, Рилке сјајно ја интерпретираше уметноста на Роден, а Лорка не само што пишуваеше есеи за сликарството, туку се осмелуваше и да црта итн. Можеби за утеха на Коле Манев, Микеланџело, покрај тоа што создаваше скулптури и сликарство, пишуваше и одлични сонети. Поезија, без да имаат завршено факултет за неа, пишуваша и Де Кирико, Дали, Пикасо... Но, секако, најсјаен поет меѓу сликарите со својот пророчки талент беше Вилијам Блејк, кој не е ни педа подолу под својот славен сограѓанин Џон Милтон. Просторот не дозволува да ги набројувам сите примери што ја нарушуваат тесноспецијалистичката теорија на Коле Манев, кој сепак одвреме-навреме искокнува од неа до Цепенков, без да може да помисли дека челата од нашите ливади може да се најде понекогаш не само во приказните на нашиот преродбеник, туку и врз некое расцветано гранче во хаикото на Башо. А, имено, кај Цепенков може да се најдат многу примери за такви суштински аналогии.

И на крајот, мојот напис за случајот ДЛУМ не е мешање во "внатрешните работи" на таа асоцијација, како што мисли Манев, туку само гласно размислување за еден чин што со својот пред сè морален дефект ги надминува еснафските рамки. Едноставно, реков дека покрај морален, отсуствува и естетски критериум за сечењето во ДЛУМ,

во кое како од шега се кутнати 40 стебла. Повторно прашувам, зарем со тоа сечење си го спасија авторитетот и гението другите неколку стотина членови? Не сум Робин Худ што ги штити истераните, бидејќи и не знам (не знае ни јавноста) кои се тие понижени и навредени. Но, начинот на нивниот отклон е дефектен. Толку. Коле Манев го боли и самата алузија дека во случајот ДЛУМ тој е сопственик на суровата старозаветна секира, без да помисли на болката на "пресечените" со неа. Мошне добро!

Манев нуди штедро знаење од областа на ликовната уметност, па ме потсетува на парискиот Салон на независните 1884 и приказната сврзана со него. По углед на одбиените париски сликари, кои подоцна стекнале голема слава, Коле Манев им предлага таква изложба, односно Салон, и на 40-темина исфрлени од ДЛУМ, без да прави разлика меѓу поимите одбиен и истеран. Ми предлага да ја отворам таа изложба и да ги пронајдам меѓу нив Ван Гог, Сезан и Гоген. Со задоволство би отворил и би говорел на една таква изложба, затоа што мислам дека уметноста му е воопшто иманентна на човековото битие и не е само за генијалците. Не знам само дали мисли тој дека тројцата славни сликари ќе се најдат единствено меѓу другите неколку стотина члена на ДЛУМ. Не знам што мисли тој. Јас знам дека ќе најдам една плејада сјајни сликари, кои веќе сега го надраснуваат времето и просторот во кои живеат и творат: Трајче Јанчевски, Владимир Георгиевски, Благоја Николовски, Васко Ташковски, Глигор Чемерски... и уште барем двапати по толку.